

Att följa Lejonet och Lammet

Nycklar till en god läsning av Uppenbarelseboken

© Erik Alnemo 2020

1

1

Samlingens mål

- ▶ ”Om allt skulle skrivas ner om Uppenbarelseboken skulle inte hela världens böcker räcka till”
- ▶ ”Johannes såg många märkliga monster i sin syn, men inget så märkligt som några av hans kommentatorer” - G. K. Chesterton
- ▶ Målet är att ge några nycklar till en god läsning - inte att presentera alla färdiga svar
 - ▶ Vad är Uppenbarelseboken för typ av bok?
 - ▶ Vilka strategier är vanliga för att tolka den?
 - ▶ Hur ska vi förstå bildspråket?
 - ▶ Bokens struktur

© Erik Alnemo 2020

2

2

Vad är Uppenbarelsboken?

- ▶ En omdiskuterad bok
- ▶ En fantasieggande bok

© Erik Alnemo 2020

3

3

Exempel på boktitlar om Uppenbarelsboken

- ▶ Tröst och trots - Leif Carlsson
- ▶ Den nya sången - Åke Jonsson
- ▶ Lammet och odjuret - Mikael Tellbe
- ▶ Profetisk kronologi - Dan Johansson
- ▶ Bibelns sista budskap - Holger Nilsson
- ▶ Den som segrar - Hans Lindholm
- ▶ Jag såg himlen öppen - Michael Wilcock
- ▶ Visioner om vår slutliga seger - David Yonggi Cho

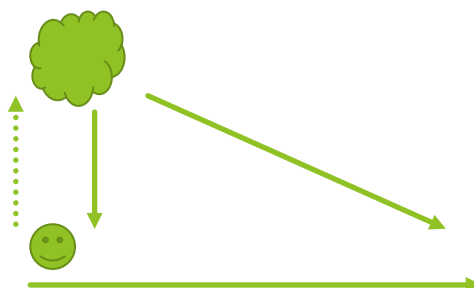
© Erik Alnemo 2020

4

4

Vad är Uppenbarelseboken?

- ▶ En omdiskuterad bok
- ▶ En fantasieggande bok
- ▶ **Apokalyptisk bok (1:1)**

© Erik Alnemo 2020

5

5

Vad är Uppenbarelseboken?

- ▶ En omdiskuterad bok
- ▶ En fantasieggande bok
- ▶ Apokalyptisk bok (1:1)
- ▶ **Profetisk bok (1:3, 22:7, 10, 18, 19)**

© Erik Alnemo 2020

6

6

Johannes som profet

Upp 10:8-10

Och rösten som jag hade hört från himlen talade till mig igen och sade: »Gå och ta den öppna boken ur handen på ängeln som står på havet och på jorden.«

⁹Och jag gick bort till ängeln och bad honom ge mig bokrullen. Han sade till mig: »Ta den och ät upp den. Den skall svida i din mage, men i din mun skall den vara söt som honung.«

¹⁰Och jag tog emot bokrullen ur ängelns hand och åt upp den, och i min mun var den söt som honung. Men när jag hade svält den sved det i min mage.

Hes 2:9-3:3

»Människa«, sade han, »ät det du ser här, ät denna rulle. Gå sedan och tala till israeliterna.«

²Jag öppnade munnen, och han gav mig rullen att äta.

³»Människa«, sade han, »svälj denna rulle som jag räcker dig och fyll din mage med den.« Jag åt den, och den smakade sött som honung.

© Erik Alnemo 2020

7

Vad är Uppenbarelseboken?

- ▶ En fantasieggande bok
- ▶ Apokalyptisk bok (1:1)
- ▶ Profetisk bok (1:3, 22:7, 10, 18, 19)
 - ▶ Vill trösta och påminna om att Gud är Gud
 - ▶ Varnar för att inte kompromissa med ondskan (18:4)

© Erik Alnemo 2020

8

Vad är Uppenbarelseboken?

- ▶ En omdiskuterad bok
- ▶ En fantasieggande bok
- ▶ Apokalyptisk bok (1:1)
- ▶ Profetisk bok (1:3, 22:7, 10, 18, 19)
- ▶ Ett rundbrev (1:4-8, kap 2-3)
 - ▶ Börjar och slutar med typiska brevformuleringar
1:4 "Från Johannes till de sju församlingarna i Asien."
22:21 "Nåd från Herren Jesus åt alla".
 - ▶ Som brev förankras det i konkreta mottagare och situationer

© Erik Alnemo 2020

9

9

© Erik Alnemo 2020

10

10

Uppenbarelsebokens författare och tillkomst

- ▶ Författaren presenteras som Johannes. Han verkar vara en erkänd ledare och lärare i församlingarna i västra Mindre Asien (som området i dagens Turkiet kallades då)
- ▶ 1:9 ”Jag, Johannes, er broder som i Jesus delar lidandet, kungavärdigheten och uthålligheten med er, hade kommit till ön Patmos för Guds ords och Jesu vittnesbörds skull.”
- ▶ Uppfattar sig själv som inspirerad och talandes Andens ord (22:6, 2:7)
- ▶ Johannes kallar sig inte för apostel, eller ger några intryck av att ha känt Jesus under dennes jordeliv.
- ▶ Det är därför tveksamt om det är samma Johannes som aposteln, ”Sebedaios son”.

© Erik Alnemo 2020

11

Uppenbarelsebokens författare och tillkomst

- ▶ Det verkar inte heller som att det är samma författare som till Johannesevangeliet. Vissa teman och teologi är liknande, men det är också stora skillnader i stil och uttryckssätt, och i teologin.
- ▶ Det troligaste är att boken är skriven under kejsar Domitianus regeringsperiod, 81-96 e Kr. Kyrkofadern Irenaeus i slutet av 100-talet hävdar det. Dessutom finns det stöd för att judarna, efter år 70, började kalla Rom för Babylon, och att de kristna därefter hakade på samma uttryck. Det återfinns också i Upp.

© Erik Alnemo 2020

12

12

Vad är Uppenbarelsboken?

- ▶ En omdiskuterad bok
- ▶ En fantasieggande bok
- ▶ Apokalyptisk bok
- ▶ Profetisk bok
- ▶ Brev
- ▶ Politisk litteratur
- ▶ Liturgisk litteratur

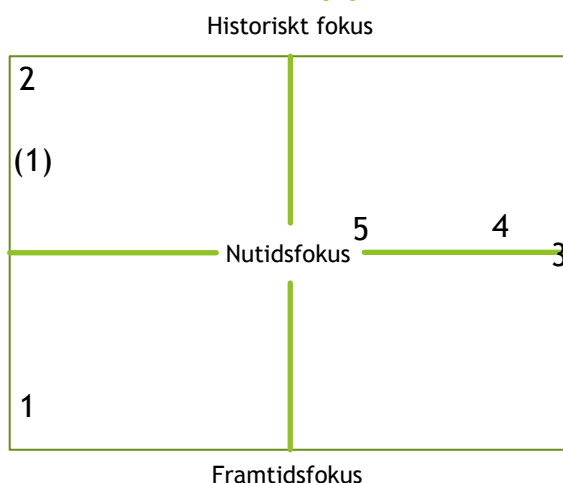
© Erik Alnemo 2020

13

13

Vanliga sätt att tolka Uppenbarelsboken

Texten som kod
Strategi: avkodning
Mål: Hitta precisa överensstämmelser = "vad syftar det på?"

Texten som lins
Strategi: Tänka i analogier
Mål: Urskilja likheter, skapa relevans i nuet
"vilken situation för oss påminner om den situationen då?"

© Erik Alnemo 2020

14

14

Bland drakar, röda kor och kvinnostäder - om Uppenbarelsbokens bildspråk

- ▶ Som en apokalyptisk skrift använder Upp ett utstuderat bildspråk för att förmedla sitt budskap
 - ▶ Tal
 - ▶ Färger
 - ▶ Hur många gånger något uttryck förekommer
 - ▶ Geografi
 - ▶ Djur

© Erik Alnemo 2020

16

16

Färg/siffra	Innebörd	Textexempel
Vit	Seger, uppståndelse, renhet, himlen/gudomlighet	Människosönens hår (1:14), kläderna hos de trofasta, martyrerna, äldste (3:4-5, 18; 6:11; 7:9, 13-14; 19:14), domarens häst (6:2), Kristus och hans armés hästar (19:11, 14), Guds tron (20:11)
Röd	Blod, våldsamhet, stor makt	Krigets häst (6:4), ryttarnas harnesk (9:17), draken (12:3)
Lila, scharlakan (liknande röd)	Dekadens, imperiet och imperiets ondska	Odjuret (17:3), skökans/Babylons kläder (17:3-4, 18:16), köpmännens last som såldes till skökan/Babylon (18:12)
Svart	Död, katastrof	Hästen till ryttaren med en våg (6:5), solen (6:12)
Blek (grön eller gul)	Död	Dödens häst (6:8)
Guld	Oförstörbar rikedom, skönhet, kunglighet; faktiskt eller falsk gudomlighet	Lampställ (1:12, 20; 2:1), Människosönens och änglarnas bälten (1:13; 15:6), Kristus gåva till Laodicea (3:18), de äldstes kronor (4:4), guldsålar med rökelse (böner) 5:8; 8:3)

17

Guld (forts)	Oförstörbar rikedom, skönhet, kunglighet; faktiskt eller falsk gudomlighet	Vredens skålar (15:7), gräshoppornas kronor (9:7), altaret vid Gud (9:13), avgudabilder (9:20), Människosönens krona (14:14), skökan/Babylons juveler och bågare (17:4, 18:16), mätstaven för det NJ (21:15), NJ och dess gator (21:18, 21)
1/3 och 1/2	Begränsad omfattning eller tid	Tystnad (8:1), förstörelse (8:7-12; 9:15, 18; 12:4)
3	Distinkt grupp, gudomlighet eller falsk gudomlighet	Änglar (8:13), plågor (9:18), delar av staden (16:19), han som var, är och kommer (1:4), trefaldig källa av nåd (1:4-5), drake och två odjur (kap 12-13), orena andar (16:13)
3 1/2	Begränsad tid (hälften av fullhet =7)	3 ½ år = 42 mån = 1260 dagar vilket är tiden för hedningarnas trampande av heliga staden (11:2-3), tiden mellan vittnenas död och uppståndelse (11:9, 11), kvinnans tid i öknen (12:6, 14), vilddjurets hädande (13:5)

18

4	Skapelsens tal	Levande varelser i himlen (4:6-8; 5:6, 8, 14; 6:1, 6-7; 7:11; 14:3; 15:7; 19:4), hästar (6:1-8), änglar, jordens hörn och vindar (7:1-2; 9:15; 20:8)
6	Bristfälligt, falsk gudomlighet (saknar fullheten =7)	Odjurets tal, 666 = 13:18)
7	Fullhet, perfektion	Guds andar (3:1; 4:5; 5:6), stjärnor i MSKs hand = församlingarnas änglar (1:16; 2:1; 3:1), församlingarna/lampställ (1:4, 11-12, 20; 2:1) sigill, änglar och basuner och skålar (5:1, 5; 6:1; 8:2, 6; 15:1, 6-8; 16:1; 17:1; 21:9), Lammets horn och ögon (5:6); åskor (10:3-4), drakens huvud och kronor (12:3), odjurets huvuden (13:1; 17:3, 7), huvuden = berg, kungar (17:9)
10, 100, 1000	Totalitet, fullhet (något mycket stort)	Samlingen runt tronen (5:11), de sigillmärkta (7:4-8, 1000x12x12)
12 (24, 144)	Gudsfolkets tal	Israels stammar (7:5-8; 12:1), NJ helt byggt på tolvtalet (kap 21)

© Erik Alnemo 2020

19

19

- ▶ Johannes använder talmystik på ett väldigt utstuderat sätt, och på många olika sätt
 - ▶ Fasta uttryck återkommer ett visst antal gånger, ex:
 - ▶ Herren allhärskaren, Han som sitter på tronen, Kristus, Jesus Kristus+vittne, Lammet+Gud, Ord som Lammet och Gud tillbeds med, Anden+församlingarna, Alla stammar och språk och länder och folk, profetia, saligprisningar = alla förekommer 7 gånger
 - ▶ Han som lever i evigheters evighet, de sju andarna, de sju församlingarna = alla förekommer 4 gånger
 - ▶ I beskrivningen av det Nya Jerusalem i kap 21-22 förekommer tolvtalet... 12 gånger (12 portar, 12 änglar, Israels 12 stammar, 12 grundstenar, 12 apostlar, 12 portar, staden är 12 tusen stadier i kub (12x3), muren är 144 (12x12) alnar, livets träd bär frukt 12 gånger om året. I samma avsnitt nämns "Gud" 7 ggr, och "Lammet" 7ggr.
 - ▶ I kap 18 beskrivs det materialistiska samhället i Babylon. Köpmännen handlar med 28 varor (7x4).

© Erik Alnemo 2020

20

20

Hur ska vi då närma oss bildspråket?

- ▶ Maning till eftertanke i tolkandet (13:18)
- ▶ Vi bör gå till GT innan dagstidningen för att tolka bildspråket (minns mängden GT-anspelningar) = Skrift tolkar skrift
 - ▶ "Ju bättre vi känner till de bibliska texterna desto större förutsättningar har vi att också förstå Uppenbarelseboken" - Mikael Tellbe, *Lammet och Odjuret*
- ▶ Ta vara på Johannes egna förklaringar (ex 1:20 = stjärnorna är församlingarnas änglar och ljusstakarna är församlingarna)
- ▶ Kom ihåg att Johannes försöker beskriva saker som kanske inte går att beskriva. "det liknade...", "det såg ut som..."

© Erik Alnemo 2020

21

21

Uppenbarelsebokens struktur

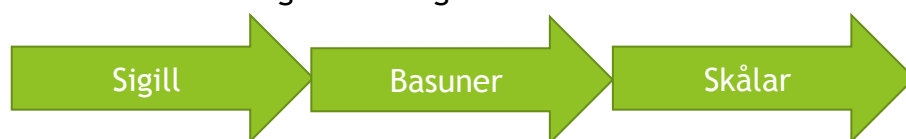
- ▶ Inledning, 1:1-1:20
- ▶ Brev till de sju församlingarna: 2:1-3:22
- ▶ Den himmelska synen: 4:1-5:14
- ▶ Sigill, basuner, visioner och skålar:
 - ▶ 7 sigill: 6:1-8:1
 - ▶ 7 basuner: 8:2-11:19
 - ▶ 7 visioner "jag såg": 12:1-14:20
 - ▶ 7 skålar: 15:1-16:21
- ▶ Dom: 17:1-20:15
- ▶ Upprättelse: 21:1-22:5
- ▶ Avslutning: 22:6-22:21

© Erik Alnemo 2020

22

Hur hänger det ihop?

Alt 1 - kronologisk ordning

- Styrka: Den "enklaste" läsningen. Det sjunde sigillet innehåller basuner
 - Svaghet: Alla tre omgångarna verkar sluta med en kosmisk omvälvning.
 - 6:12-17 - kosmisk jordbävning, vredens dag är här - "vem kan då bestå?"
 - 10:7 - Guds hemlighet är fullbordad, 11:15-19 slutlig seger och dom proklameras+naturkatastrofer
 - 15:1 - med skålarna når Guds vrede sin fullbordan -> 16:17, vid sista skålen utropas "det har skett".
- Dessutom finns stora likheter mellan basun 1-4 och skål 1-4

© Erik Alnemo 2020

23

Alt 2 - parallell ordning

	Sigillen (jmf Mk 13:5-27)	Basunerna	Skålarna
1	Motbild till Kristus militarism	Hemsökelse över jorden (1/3 drabbas)	Skål över jorden (bölder)
	Sigill	Hemsökelse över havet (1/3 drabbas)	Skål över havet (död)
3	Dyrtdier och nunges nöd	Hemsökelse över sötvattnet (1/3 drabbas)	Skål över sötvattnet (blod)
4	Död, svält och pest (1/4 dör)	Hemsökelse över stjärnhimlen (1/3 drabbas)	Skål över solen (sveda)
	Basuner	Demonisk tortyr av de obese glade (mörker och smärta)	Skål över odjurets tron (mörker och smärta)
6	Kosmisk omvälvning av himmel och jord	Armén vid Eufrates släpps lös (1/3 av människorna dör)	Skål över Eufrates - samling inför slaget vid Harmageddon
	Skålar	Himmelsk proklamation - Gudsuppenbarelse	Himmelsk proklamation - Gudsuppenbarelse
	basuner		

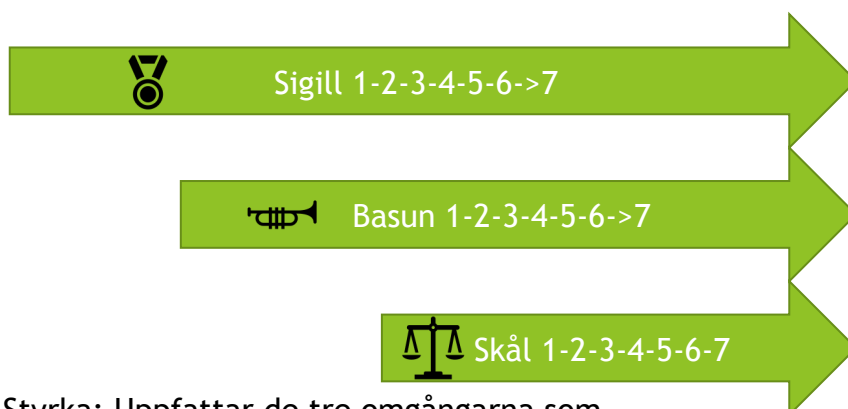
Styrkor: Fångar upp likheterna mellan de olika omgångarna, 4+3.
Svagheter: Likheterna stämmer inte hela vägen, sigillen är annorlunda än de andra två

Tabell från Mikael Tellbe, "Lammet och Odjuret", s 126.

© Erik Alnemo 2020

24

Alt 3 - Överlappande ordning

Styrka: Uppfattar de tre omgångarna som skeenden som för fram till slutet, men med en "inzoomning" eller intensifiering mellan varje gång.

© Erik Alnemo 2020

25

Viktiga teman i Uppenbarelseboken

- ▶ Gud som A och O (1:8; 22:13)
- ▶ Jesus som det trovärdiga vittnet, frälsare, härskare och domare (1:5)
- ▶ Maning till uthållighet och trohet (och omvändelse)
- ▶ Tronvisionen: Gud som skapare - Lejonet av Juda stam har segrat - Lammet är värdigt att bryta sigillerna och föra historien till sitt mål
- ▶ Med sigillerna, basunerna och skålarna förs historien till sitt mål - den slutliga domen och upprättelsen
 - ▶ Exodus-motiv? (18:4)
 - ▶ Plågorna intensifieras (ingen paus mellan skålarna, och ingen begränsning i omfattningen)
- ▶ Ondskans falska gudomliga anspråk (draken och de två vilddjuren i kap 12-13, särskilt 13:11)
- ▶ Det enade Gudsfolket (7:9; 21:12-14)

27

© Erik Alnemo 2020

27

Så, vilka nycklar är viktiga att ha med sig för en god läsning?

- 🔑 Komma ihåg bokens genre (apokalyptik, profetia, brev)
- 🔑 Inte glömma bort bokens historiska koppling
- 🔑 Fundera på tolkningsmodell
- 🔑 Tänka på bildspråket
- 🔑 Håll fast vid de stora dragen och den övergripande strukturen
- 🔑 Boken vill leda till trofasthet och tillbedjan av Kristus

28

© Erik Alnemo 2020

28

Uppenbarelsebokens utmaning till oss

1. **Tillbedjan:** Att ära och prisa Gud och Lammet för frälsningen, nu och i framtiden som ges oss och hela världen
2. **Mission:** Att förkroppsliga de värderingar och praktiker som Guds framtid innebär - redan nu; att vara trofast och sann även om livet ställs på sin spets
3. **Profetisk röst:** Att benämna och gå emot de krafter, makter och värderingar som går på tvärs med Guds nya skapelse, oavsett om de finns ibland Guds folk eller i världen i övrigt
4. **Hopp:** Att erkänna att den nya skapelsen inte kan uppnås av mänsklig kraft, utan bara av Guds slutgiltiga ingripande. Det är redan förbådat av nåden som ges oss, synliggjort i Kristi liv, korsdöd och uppståndelsen

Uppenbarelseboken uppmanar oss att följa Lejonet och Lammet in i Guds nya skapelse

© Erik Alnemo 2020

29

29

Draken, vildjuret märke och 666 (kap 12-14)

- ▶ Berättelsen börjar i 12:1 med en kvinna som föder ett barn, vilket får draken att vakna
 - ▶ Kvinnan = Israel (bygger på Josefs dröm i 1 Mos 37)
 - ▶ Barnet = Jesus (han ska styra folken med järnspira, Ps 2:9)
Barnet rycks upp till Gud, syftar troligen på himmelfärden.
 - ▶ Draken = Satan (Johannes ger oss tolkningen i v9)
- ▶ Strid i himlen mellan Mikael och draken med änglar.
Draken kastas ner på jorden pga "Lammets blod och sitt vittnesbörds ord" = korsdramat och martyrerna
- ▶ Draken förföljer kvinnan, och försöker dränka henne i vatten (exodusmotiv!) men jorden öppnar sig och sväljer vattnet.

© Erik Alnemo 2020

30

30

- ▶ Draken förföljer då istället de kristna (de som håller fast vid Jesu vittnesbörd)
- ▶ Då kommer ett odjur från havet (havet = symbol för ondskan och kaoset) inspirerat av Dan 7:1-8
 - ▶ Samtida judiska texter tolkade det 4:e djuret i Dan 7 som Rom (13:3 - *Nero redivivus*; 17:9)
 - ▶ Kräver tillbedjan (13:4, 8)
- ▶ Ett tredje odjur kommer ur jorden (lokalt förankrat)
 - ▶ Den onda treenigheten
 - ▶ Såg ut som ett lamm med talar som en drake
 - ▶ 13:12 - får alla att tillbe det första odjuret (13:14 - exodusmotiv)
 - ▶ Skapar ett ekonomiskt system där bara de med odjurets märke kan handla

© Erik Alnemo 2020

31

31

- ▶ Alla tvingas ta emot odjurets märke, namn eller tal på handen eller pannan
 - ▶ Talet är 666
- Kontrasten:
- ▶ 14:1 "Och jag såg, och se: Lammet stod på Sions berg, och med honom etthundrafyrtiofyra tusen som hade hans namn och hans Fars namn skrivet på sina pannor"
 - ▶ De 144 000 beskrivs som tillbedjare
 - ▶ 14:6-7 - Maning att tillbe Gud riktad till alla jordens invånare
 - ▶ 14:9 - "Den som tillber odjuret eller dess bild och tar emot märket på sin panna eller hand"

© Erik Alnemo 2020

32

32

- ▶ 666 är treenighet av det mänskliga talet (når inte fram till 7)
 - ▶ Draken = Satan (6)
 - ▶ Odjuret från havet = Rom/kejsarna (6)
 - ▶ Det andra odjuret = Kejsarkulten (6)
- ▶ Märke på hand/panna var ett tecken på ägandeskap eller tillhörighet
 - ▶ Slavar brännmärktes för att visa vem ägaren var
 - ▶ Upp 7:1-4
 - ▶ 2 Mos 13:8-9, 16 (5 Mos 6:8)
- ▶ Kom ihåg myntet med Domitianus - för de första mottagarna drog kejsarkulten samman religion, politik och ekonomi

© Erik Alnemo 2020

33

33

- ▶ Hela avsnittet är en beskrivning av Gudsfolkets kamp mot ondskan
 - ▶ De är nu indragna i samma kamp som Jesus själv
 - ▶ Ondskan tar sig många former och har många hantlangare
 - ▶ Det viktiga är att behålla troheten till Lammet
- ▶ Johannes talar inte om odjurets märke för att få oss att bli rädda för inopererade mikrochips i handen utan för att få oss att ställa frågan:
Vem tillber jag? Vems namn eller märke finns på mitt liv?
- ▶ Istället för att fokusera på vem som i framtiden kommer träda fram som odjuret bör vi fundera på vilka makter och krafter i vår tid som vill kväva vår tillbedjan.

© Erik Alnemo 2020

34

34